

1705, 19
LIX.
11

EXERCITATIO
HISTORICO - THEOLOGICA

De

**PEREGRINATIONIBUS
RELIGIOSIS JUDAICO-ETHNICO-
PONTIFICIIS.**

Quam
DIVINA ANNUENTE GRATIA

RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICEN-
TISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO

WILHELMO HENRICO,

DVCE SAXONIÆ, JULIACI, CLIVIÆ, AC MONTIVM,
ANGARLÆ WESTPHALIÆQVE ET REL.

PRÆSIDE
VIRO SÛMME REVERENDO ET MAGNIFICO

DN. MICHAELE FÖRTSCH,

SS. Th. D. P. P. SENIORE AC h. t. DECANO

FAUTORE ET PRÆCEPTORE SUO NUNQUAM NON COLENDO.

VENTILANDAM EXHIBET
Add. Aug. M D CC V.

AUTHOR & RESPONDENS

JOHANNES JACOBUS SEELIG;

M Francofurt.

F E N Æ

Stanno MULLERIANO.

EXERCITATIO
INCLYTÆ AC LIBERÆ S. R. I. CIVITATIS
MOENO- FRANCOFURTANÆ
ORDINI ECCLESIASTICO
VENERANDO;

DNN. SENIORI AC
PASTORIBUS

VIGILANTISSIMIS, MERITISSIMIS;

VIRIS

*Summe plurimumque Reverendis,
sanctissimi Dei verbi ministris
præclarissimis,*

DOMINIS, PATRONIS, AC IN CHRISTO
PATRIBUS SUIS

ÆTERNUM HONORANDIS,

EXERCITATIONEM HANC THEOLOGICAM

D. D. D.

AUTOR RESPONDENS.

Q. D. B. V.

CAPVT I.

Inscriptio Exercitationis explicatur, & varia peregrinationes; speciatim Religiosarum apud Iudaeos origo & progressus, item apud Gentes alias indicantur.

§. I.

*P*eregrinationis vocem ab antiquo peregris aut pereger originem ducere, è veteribus observavit Gerb. Johannes Vossius in Etymologico lingue latina, quippe pereger & peregris dicitur quasi per agrum, unde & peragrare, multos agros pererrare; hinc porrò peregrinari, peregrinatio, q. d. per agros pererratio; nam quod Varro de peregrino scribit: dicitur peregrinus à pergendo, hoc est, progrediendo, eo enim ex agro Romano (Scali ger legit Romani) primum progrediebatur,

A tur,

ur, nullam habet verifimilitudinem. *Religiosum* verò à religione dici, dubio caret: At Religionis vocabulum variis derivationibus jam pridem subjectum est; quas hic colligere supervacaneum arbitror. Convenientior illa videtur apud *Lactantium* L. IV. Inst. Cap. 28. *Hac conditione gignimur, ut generanti nos Deo justa & debita officia præbeamus, hunc solum noverimus hunc solum sequamur: hoc vinculo pietatis obstricti Deo religati sumus, unde ipsa religio nomen accepit, non ut Cicero interpretatus est à relegendo.* *Religiosum*, à religione dictum id denotat vi vocis, quod ad religionem spectat, veluti *religiosa domus, religiosus locus* &c. Quemadmodum autem religionis vox non de vera tantum sed & de falsa, ac de superstitione accipitur, ita & vox *religiosum* variis superstitionibus jam tum inter antiquos adaptata est. Conf. è pluribus *Præterium in Thesaurò Verborum quæ ad jus pertinent.* Nos h. l. de peregrinationibus religiosis ita agere institui-
mus, prout ex illis sine vitio, ad has idololatricas & superstitionas deflexit institutum, unde de talibus, quæ Ethnico-Judaico-Pontificiæ sunt, exercitationem hanc inscripsi. conf. *Nicol. Hunnius* de Apostasia Rom. Ec-
clesiæ.

§. II.

Non enim eundem finem sibi præfixum habent, qui è loco in locum commigrant, cum ab antiquis jam temporibus non *mercatorum* solum, qui quæstus faciendi causa varias gentes adeunt, peregrinandi modus fuerit, sed & de *Philosophis* Græcis constet, illos vel in *Egyptum*, vel *Palæstinam*, vel ad *Chaldaeos*, vel *Ma-*
gos

gos in Persiam discendi cupidine profectos fuisse,
 prouti de *Pythagora* è *Diogene Laertio* L. VIII.
 Segm. 3. observat *Menagius* in Annot. p. 349; de aliis
 Philosophis verò paria recenset *Saldennus* Otii Theol.
 Exerc. 1. p. 14. Quemadmodum & de veteribus Ecclesia
 doctoribus legimus, quod peregrinationes graviorum
 studiorum causa susceperint, quo pertinet illud *Erasmi*
 in vita Hieron. de ipsius peregrinationibus: *in profanis*
litteris, quas quidem Seculares vocant, ad plenum eruditus,
ad graviora studia jam adjiciens animum, hac etiam parte
laudatissimos viros est imitatus, velut Pythagoram, Plato-
nem, Apollonium, ut lustrandis regionibus sapientia sup-
pelletillem redderet auctiorem. Gallias omnes sic undi-
que lustravit, ut nonnullis locis habitasse videatur, adeo et-
iam locorum situm & nomina tenet, & multorum sibi con-
ciliavit amicitiam. Atque in Epistola quadam ad Floren-
tium testatur, se Treviris ingens Hilarii volumen de Sy-
nodis suapte manu descripsisse: quod aliquando post ju-
bet sibi remitti, jam in eremo, qua Syriam à Saracenis di-
rimit, agens. Ad hunc itaque modum studiosè lustratis
Bibliothecis omnibus, & congressus cum his, quos vel
eruditio vel integritas morum reddiderat insignes; & un-
diquaque nonnihil decerpens, quod ad Christianum insti-
tutum facere videbatur; tandem velut industrius & a-
vidus negotiator non auro ditior, sed usu rerum, literis ac
pietatis ardore locupletior, utramque revisit patriam, &
eam in qua natus, & eam in qua renatus. Præmissa
 est operibus *Hieronimi Edit. Froben.* Excerpti autem hunc
 integrum locum, quoniam justos peregrinationis fi-
 nes simul eleganter exhibet, & usum. Pervenit mos

inde ad *quoscunque literarum amantes*, qui non in sola patria, sed & apud exteros studiorum morumque culturam quærere solent, de quo more Dn. D. *Zentgravius* *pecul. dissert. de peregrinatione Academica egit*. Certè laude omnino dignum juvenibus habitum inter priscos Romanos, si quis studia eò protraheret, ut & peregrè inclaresceret, prout *Agricola*, finem hunc *Masilæ*, in studiorum sede ac magistra urbe, affectus, laudatur à *Tacito in vita Agricola C. IV. §. 4.* Si cuidam, ut mores aliorum, ritus & statuta variarum gentium sciat, decori est, quippe unde civilis prudentia hauritur, *Magnates* sunt & *Principes*, quorum fructum è peregrinationibus provenientem recensere, mei non est instituti; in hoc tamen capite jam olim *Constantinum Imperatorem* laudavit *Julianus Orat. i. Opp. p. 12.* Quin ad *cujuscunque status & conditionis homines* fructus exinde redundat, unde peregrinationem politicam in genere omnibus viris commendat *Dannbæuerus Theol. Conf. P. i. p. 695.* nimium tamen peregrinandi prurium reprimere possunt, quæ notavit *Conringius de Civ. prud. p. 289.* Cæterum, quandoquidem corrupti exterorum mores, suaves admodum apparentes, facile ad nos derivantur usu & consuetudine, magnâ ubivis cura & providentia opus est: unde gloriosa recordationis Saxonæ Princeps *ERNESTUS* in hoc sapius sibi gratulabatur, dicens: gaudere se, quod peregrinationes negligere necesse habuisset, animo enim longè tranquilliori se frui, quod nullaejusmodi voluptatum vitiorumque, quorum in exteris larga seges est, recordatione & conscientia exci-

cietur ; referentibus id *Novis literariis Germania* anno
1703. Mense Julio p. 258.

§. III.

Sed mittamus hæc, transituri ad eas peregrinationes, quæ Religionis causa fuerunt susceptæ, quod non nuper demum factum : quippe colligimus antiquissimis, id est primis temporibus, jam migrasse homines ad certum locum, cultus Dei causa, quem ibi exercebant. Ita B. *Lutherus* haud ineptè conjicit, eo in loco, ubi in Paradiso arbor scientiæ boni & mali à Deo posita fuit, Ecclesiam fuisse, dazu sich Adam mit seinem nachkommenden Geschlecht am Sabbath versamlet / und nach Erquickung vom Baum des Lebens / daselbst Gdt gepreiset / und dafür gelobet hätte / *Comment. ad Cap. II. Genes.* Separatis postea, scelere Patris, Cainitis, tempore Enosi nomen Dei invocatum dicitur, certo nempe loco, ubi Ecclesia convenit; quemadmodum iterum *Lutherus* scribit: Gdt habe die Kirche / so bisdahero grossen Schaden und Abbruch genommen / durch seine Barmherzigkeit wieder auffgerichtet / und diesen geistlichen Seegen dazu gegeben / daß sie an einem gewissen Ort zusammen kommen seyn / gelehrt / gebetet / und geopffert haben &c. *Gen. IV. 16.* Post diluvii tempora, Abrahamus di vino mandato & instinctu, è Chaldaea Idololatrarum terra, in Palaestina loca profectus est, ibique verum Deum cum suis coluit, iis præsertim locis, ubi Deus se ipsi manifestaverat. vid. *Gen. XII. 7. XIII. 18.*

XXI. 30. &c. Postquam ex Ægypto Abrahami posteros potenti manu Deus reduxisset in terram Canaan, juxta legem ejus expressam, peregrinationes ob Cultum erant instituendæ ad certum locum; *Tribus vicibus quotannis conspicietur omnis masculus tuus coram Jehova Deo tuo in loco, quem elegerit. Deut. XVI. 16.* Sic uni loco cultus publicus adstringebatur: non sine typo futuræ habitationis in Ecclesia, unde *Esaiæ XXXI. 9.* legimus; *Hierusalem esse ignem & focum Jehovæ.*

§. IV.

Ubi regnum Davidicum in Jeroboamo & Rehabeam scissum est, ille Idololatriam sectatus est, ejusque causa peregrinationes instituit *Dan & Bethel*, ubi duos aureos vitulos ærigi fecit. *I. Reg. XII. 26.* seqq. quem quidem *Franciscus Moncaus* pridem ab idololatria purgare voluit, simul ac Aaronem, Labanum ac Micham cum suis Teraphim, qui vero refutatus est à *Visorio Theol. Sorbonico.* Vid. *Mæbius Moscholatria* p. 9. ubi saniora exhibentur. Conf. etiam *S. Schmid* ad h. l. ubi ostendit, Jerobeamum hanc idololatriam ex Aaronis & populi Israelitici factio in deserto, didicisse. Præter illas *Daniticæ & Bethelicas* peregrinationes aliæ similiter institutæ fuerunt vid. *II. Reg. XVII.* quales ad idola in *Gilead & Gilgal Os. XII. 11.* ubi *Kimchius* Judæus Commentator notat: *Filii Gilgal erant vicini terræ Gilead -- & didicerunt ex illorum operibus, & cœperunt idola colere uti illi, & facere vanitatem, & immolarunt boves idolis, in loco ubi fuerat altare Domino benedicendo, ubi collocarant tabernaculum ab initio, postquam Jordanem trajecissent, ibi inquam immolarunt boves idolis.*

§. V.

Ejectis culpa sua è Patria Judæis, atque hinc inde per Assyriam & Babyloniam dispersis, diruto templo, quod corpore fieri non poterat, Spiritu tamen intendebant, ac inter orandum, Hierosolymas ac montem sanctum, memorabant. vid. *Daniel IX. 16. 17. 18.* donec induktu Regum Persiæ eò tribus Juda & Benjamin rediit, *Esai. 15.* atque resaurato Templo, pristinam quoque eò ambulandi, Deumque colendi solennitatem reduxerunt; sed moniti à Prophetis de futuro Messia, præsentis templi gloriam sua præsentia & doctrina suppleturo. vid. *Hagai II. 10. Mal. III. 1.* Hoc igitur Messia promissi comparentis tempore, peregrinationes religiosæ ex lege & instituto divino adhuc durabant, & ipse Christus Salvator statis temporibus Jerosolymam migrabat ad festivitates. *Luc. II. 42. Job. II. 13. Job. VI. 4. VII. 11. Luc. XVIII. 31. XXII. 7.* Ast excisis justo & gravi judicio divino Hierosolymis, ejectisque ac dispersis è nativa sede Judæis nulla amplius futuri reditus significatio & spes est fundata.

§. VI.

Non tamen omnem spem deposuerunt, sed temporibus Messia se eò introducendos esse adhuc dum somniant, & quidem

Nunc extorres alienaque regna tenentes

Sub gravis exilii servitiique modo,

olim Christianis imperaturos se sperant, ductu illius se hostes percussuros, multis divitiis ornandos, ac miris deliciis satiandos fore, de quibus fabulis *Buxtorf. Synag. Jud. C. 36. p. 641. seqq.* Ita miseri lucri & bono-

bonorum temporalium affluxus cupidine obcoecati, quæcunque Deus spiritualia promisit, carnaliter explicant, suamque, terram sanctam recuperandi, spem, ad eò stabilitam & necessariam esse autumant, ut pios demortuos, in Palæstina sub adventum Messiaë recusitandos, doceant. Interim fata sua infelicia non quotannis solum, sed quotidie sub solis ortum deplorant, & obnixè Deum orant, ut captivitatem solvere, illosque in terram patribus concessam per Messiam introducere velit. Hac spe detenti plures quotannis in terram sanctam & speciatim Hierosolymas, donis onusti amplissimis confluunt, referente R. S. Luzzato *Discursu de stat. mod. Ebr. C. 18. cit. à Wagenf. T. 7. S. p. 213.* Unde porro Messiam sibi fingunt fortem bellatorem & regem: cumque loca, quæ de ejus paupertate extant, conciliare non potuerint, duos finxere, eò quod *Cant. IV. 5.* duorum uberum mentio fiat; id quod R. Abenefra in Targum explicat de duobus Messias filio David & filio Ephraim, qui similes futuri sint Mosi & Aaroni; ubi merito *Raymundus Martini, Pugione fidei. P. III. dist. III. CXXI. §. 18. fol. 710.* exclamat: *Ecce quo vento insanie moti sunt Judæi ad credendum duos Messias fore sibi venturos; cum autem hoc nec ista Scriptura, nec alia cui oporteat credere dixerit, patet eos insanire, & immensa fatuitate esse creatos.* Quod verò ab Autore subjicitur per duo ubera esse intelligendos Mosen & Aaronem, fundamento æquè incerto nititur; neque verò opus h. l. digressionem exegeticam facere; vid. prolixius commentantem & diversas sententias colligentem B.

Ca. lxx.

Calov. *Biblis Illust.* ad h. l. nec contemnenda habet
Coccejus Comment in h. l.

§. VII.

In spem suam vanam fundandam, abutuntur foedere divino & promissionibus verbo Dei contentis, & inter has precipue illa *Levit. XXVI. 44.* exhibita:
 וְאֵת־גַּם־זֵאת בְּרִיתֹתִי בְּאָרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מִאֲסִתִּים
 וְלֹא־יַעֲלֵתִים לְכַלְתֵּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : *Sed insuper etiam hujus recordabor, quum erunt in terra inimicorum suorum me non sprevisse eos, neque fastidivisse eos, ad consumendum eos, irritum faciendo foedus meum cum eis, quia ego Jehova sum DEUS earum.* De quo loco Judaei ita sibi gratulantur, & triumphant, ut peculiari nomine à principio versus desumpto, eum jactent, quod est: simia aurea, der güldene Aff / referente *Fagio in Paraphr. Chald.* Eum in modum *R. Lipmann in Carm. memor. ex Obad. vers. 12. Psal. 43. 5.* futuram sibi liberationem gloriosam promittit. Addunt alii alia testimonia veluti *Jeremia XVI. 4.* item *Zacharia VIII. 20. sqq.* quæ de liberatione quadam loquuntur; Sed ad solvendas illas objectiones faciunt, quæ ex propriis ipsorum doctoribus *נאִי אֲדֹרְפֹרֶרֶן* habet *Wagenscil. Tel. ign. Sat. p. 244.* ac præter commentarios in loca allegata, prolixius ista tractans *Mullerus in Judaismo p. 528. sqq.*

§. VIII.

Judæos inter & gentiles meritò referendi *Samaritani*, ex utrisque mixti, qui deserto templo Hierosolymitano, in secessu montis Garizim adorarunt,
 B eoque

eoque magno nisu peregrinationes instituerunt ;
 censuram Christi vid. *Job. IV. 21.* Ut verò illi fictitio
 suo sanctuario præ templo Hierosolymitano præ-
 rogativam conciliarent , in *Deut. XXVII. 4.* loco
 בְּרַר עֵיבָרָה substituerunt בְּרַר גְּרִיזִים , in *montes*
Gerisim. Vid. de hoc cultu superstizioso *Hottingerus*
Exerc. Anti-Morin. thes. 49. 53. seqq.

S. IX.

Quantum tandem ad *Gentiles* attinet , re-
 perimus in Scriptura sacra V. T , *Balakum* , de loco
 in locum , quærentem sanctitatem , ad offerendum
 & sanctificandum migrasse cum suo *Balaamo. Num.*
XXII, 13. 27. &c. In N. T. legitur de *Diana Ephefina*, illi
 totam Asiam ac omnem terræ orbem cultum exhibuisse
Act. XIX. 27. seqq. Celebres quoque sunt profes-
 siones *Herculis, Orphei*, & quis enumeraret ab omni
 antiquitate, tot fana Deum & oracula, quæ, vana-
 peculiari loci sanctitudine, quam inesse iis crede-
 bant, adducti frequentabant, non rudis solum plebe-
 cula, sed & Reges & Principes, ex voto & cum do-
 nis. Perrexit *Alexander in Lybiam* usque ad fontem
 solis, templum & nemus *Jovis Ammonii*, dona regia,
 pro splendore innataque magnificentia offerens ;
 vid. *Curtius L. IV. C. VII.* quin & corpus suum defun-
 ctum eò deportari voluit, teste eodem *L. X. C. V.* Non
 minori in pretio etant *quercus Dodonæa, mons Epi-*
dauricus, templum Æsculapii, quo magno numero æ-
 groti confluebant, quod tabulis in æde suspensis in-
 scripta miracula testantur, ut ex *Strab. Geograph. c. 8.*
 refert *Polyd. Vergilius L. V. c. VI. p. 398.* Nec mirum
 proin-

proinde, si postea idololatræ violationem sacrorum suorum gravius vindicarunt, cujus rei exemplum in destructione Apollinis Delphici exhibent, *Justinus L. II. c. 2. Diodorus Siculus L. XVI. f. 522.* unde bellum istud ὁ ἱερός πόλεμος, bellum sacrum dictum fuit. vid. *Becmanni Dissert. de bellis Domini. C. 1. §. 23. p. 34.* Nec ovum ovo similis, quam illæ à Romana curia indictæ sanctæ expeditiones & peregrinationes, de quibus inferius dicendi locus patebit.

§. X.

Sed nec Germani nostri antiqui sacrarum peregrinationum fuere ignari; qua de re tum scriptores qui de Germania in universum, tum qui de ritibus, legibus & sacris eorum speciatim scripsere, evolvi possunt. Celeberrimum jam antiquissimis temporibus fuit numen *Tanfanes* seu *Tanfana*, quod à *Tann/abies*, & *Thana* / prisca Gotho-Teutonice voce, Dominus, derivant, cujus meminit *Tacitus Annal. L. 1. c. 51.* in quo loco *Dianæ* Idolum cultum fuisse, quidam putant, quos tamen refutat, ac, Deitatem Germanis tum adhuc ἀμορφον fuisse, ostendit *Lohenstein in Arminio P. 1. L. 1.* Abietem, aliasque arbores sanctitate fuisse claras, docet *Paulus Hachenberg, in Germania media, Diss. VIII. p. 281.* Inter alia Idola, queis Sacra instituerunt, & ceremonias, etiam continuarunt suos cultos ad *Irmensulam*, quam alii ab *Irimino* seu *Mercurio*, alii ab *Hermanno* denominatam columnam putant, positam in Westphalia; *Vastissimum idolum Saxonie, referens imaginem viri pluribus armis terribilis, fuit, referente Rolewincio Antiq. Sax. P. II. c. 3. Cranzio Sax. L. II. c.*

IX. Munst. Cosmogr. L. III. c. 433. Idolum hoc etiam in bella secum portabant Sacerdotes, ad hoc fontes castigabant, dona offerebant, preces fundebant, ac è disitis regionibus huc peregrini confluebant. Destruxit ædem illius Carolus M. anno 772. ac fontem fitientibus in opere militibus miraculosè apparuisse tradunt: ipsam verò statuam in templum Hildesien- se transtulerunt; pluribus de hoc egit *Henricus Meibomius Rerum Germ. T. III. p. 9. seqq.* Sic ad auxilia obtinenda tales peregrinationes in plura loca institutas fuisse, constat, sed pro rei in hodierno gentilismo statu, haud difficulter colligitur, illas fuisse quoque satisfactorias, quales à suis in *India* Satanas rigoro- sè exigit; Die Vergebung der Sünden / und die völ- lige Reinigung zu bekommen / zehlen sie unter andern Mitteln / die heilige Derter / ait *Rogierius* in der erbs- neten Thür zum Heydenthum *P. II. c. 18. p. 413.* Non- minori in pretio sacra peregrinationes habentur, apud *Turcas*, ad sepulcra Patriarcharum, præcipuè verò *Meccam*, quo ab extremis Africa oris magno comitatu abeunt. vid. *Tavernier Itiner. P. II. L. III. Lo- nigeri Türcken-Chronick T. I. L. II. c. 14.* Nec verò il- læ libero cujusque arbitrio relinquuntur, sed ipse Mahomet Surata II. suos eò adstrinxit, ut semel sal- tem in vita *Meccam* veniant, sanctum enim esse lo- cum, prius ibi templum fuisse extractum ab Angelis, visitatum ab Adamo, circumnavigatum à Noacho: posterius verò ab Abrahamo eodem in loco fuisse ædi- ficatum. vid. *Hotting. Hist. Orient. L. II. c. IV. p. 409. & L. I. c. V. p. 216. seqq. Hornbeck Summ. Controv. p. 141. 148.*

CAP.

CAPUT II.

De peregrinationibus apud Pontificios, tum religionis propaganda, tum exercenda causa institutis, harumque ortu, progressus varietate, Et scopo.

S. I.

Inter eos, qui sacra Christiana profitentur, Pontificii peregrinationes religiosas maxime jactant; idque tum religionis verae causa, quam praeferunt, propaganda per orbem; *Apostolicam*, ex eorum mente haud ineptè dixeris; tum ejusdem exercenda causa, adeūdo loca sacra, ex divini cultus instituto. Quod prius genus attinet, repetunt illud plerumque ex *Apostolorum missione* in universum orbem, quam adhuc in Ecclesia vigere debere asserunt, ita ut Pontifex facultatem acceperit tanquam successor Petri, novas condendi Ecclesias, qui deinceps pro autoritate sua mittat operarios sacros, quocumque ipsi videatur. Vid. Bellarm. de Pontif. L. II. c. 12. Quam in sententiam ferè etiam Reformatus quidam, *Adrianus Saravia* statuit, superesse adhuc Apostolatam in Ecclesia, licet non solus Romanus Episcopus in Apostolatu succedat, quin potius omnes Episcopos, Apostolica illa autoritate adhuc praeditos esse, pronuntiat. Conf. Gerh. L. de Ministr. Eccles. S. 20. 21. seqq. Enimverò fingitur illa peregrinatio *Apostolica* sine fundamento; nam

B 3

quod

quod Christus Apostolis dixit; *Excuntes docete omnes gentes*, *Mattb. XXVIII. 19.* & apud Marcum, *ite in omnem mundum & predicate Evangelium omni creature*, id non aliis quoque mandatum esse ipsi intellexerunt, ipsaque praxi ostenderunt, dum Episcopos constituerunt κατ' ευαγγελίαν *Act. XIV. 13.* certisque gregibus suos positos fuisse presbyteros à Spiritu Sancto, veluti Ephesino, *Act. XX, 28.* Lucas memorat. Unde & de Tito & ad ipsum Paulus scribit: *reliqui te in Creta, ut constituas κατά πόλιν, oppidatim, presbyteros*, i. e. certo per oppida gregi præficias. *Tit. 1. 5.* ex quo patet, eos, qui in docendi officio olim Apostolis successerunt, & deinceps, ad certum locum esse adstrictos. Nec ex eo capite hodie obligatio incumbit Ministris Ecclesiæ, quod mandatum illud Apostolis olim datum, paulatim implendum sit & consummandum. Nam quod Christus præcepit Apostolis, id sollicitè ipsi sunt executi, *egressi prædicaverunt πανταχῶς*, ubique, *cooperante Domino*, *Marci XVI. 20,* unde & Paulus *Colof. 1. 6.* scribit: *Evangelium in toto mundo fructificare*; & *vers. 23.* prædicatum esse *universa creature quæ sub cælo est.* Neque valet hic exceptio: Mundum aliquando pro mundi parte & quidem meliori inprimis accipi, uti *Luc. II. 1.* census totius orbis dicitur, qui erat census certæ partis orbis. Hoc enim, nec luculentissimum Christi ad apostolos mandatum, nequaquam impropriè præter necessitatem explicandum, permittit; nec intentio divina omnes homines ad salutem vocans; nec vaticinia V. T. illustrem illam & univèrsalem N. T. gratiam vocationis lau-

laudantia, qualia & Apostolus congesit, *Rom. XV. 9.* seqq. Idem qui *Rom. X. 18.* illud *Psalmi XIX. 5.* huc applicat, scribens: *in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terrarum verba illorum;* nimirum, quò non pervenit pes eorum, eò tamen sonus. Patres quoque mox primis seculis vicinis testantur, nullas tum fuisse gentes, inter quas non Deo gratiarum actiones factæ sint *per nomen Christi.* Conf. *Irenæus. I. 3.* ubi *Germaniam, Hyberos, Celtas, Ægyptum, Lybiam* enumerat, in quibus speciatim Ecclesiæ sint fundatæ. Opus verò non est, geographicè demonstrare, ubi & quomodo Evangelium sit propagatum; mens pia divino ista consilio & providæ dispositioni relinquit. Cæterum subjungere propagationem fidei suis Operibus *Centuriatores Magdeburgenses;* in specie verò hoc argumentum pertractat *F. Arnold. Mermann Alostanus, in Teatro conversionis gentium totius orbis, Antverpiæ 1573 edito.* Quæ autem aliàs Scriptores, de profectioe Apostolorum in Americam facta vel non facta, annotant, cum reliquis quæ huc suo modo pertinent, aliis amplius discutienda relinquimus. Conferri etiam possunt, si placet, *Bochartus in Canaan. L. I. c. 14. Salmasius Exerc. ad Solin. p. 781. Hornius de origine gentium Americanarum L. III. c. XIX. Ursinus Anal. Sacris L. VI. c. XXIV. p. 378,* & qui duabus dissertationibus rem pertractavit, ac utrinque producta argumenta collegit, tandem verò pro partis suæ sententia concludit, *Hermannus Wütsius Exerc. Acad. I. & II.*

Conjiciunt in nos Pontificii varias calumnias, quod de Apostolatu non simus solliciti, nec raro à nobis ad illos transfugæ in hoc subsidium suæ Apostasiæ invenire satagunt. Præsertim verò hostium Ministerii nostri eadem esse solet querela, injustissimè conversionem gentium à nobis negligi. Ita *Weigelius Dial. de Christianismo* p. 80. ait: Wir sitzen in unsern Dienstpredigten / in warmen Stuben / und predigen um den Lohn den Maul-Christen / und gehen nicht aus von solchen unter die so von Christo nichts gehöret haben: wir solten die Schäflein Christi mitten unter den Wölfen suchen / und nicht ablassen / das sie in orbem zu treiben biß uns der Todt scheidete / sed majori zelo quam prudentia ista effutiit, nec probat. Nos, cum *B. Gerardo*, elenchum contra Pontificios jam ante exhibuimus, cui adjungi possunt *Scherz. Systema*. p. 692. *Brochmann. T. II. de Minist. Ecclæs.* c. II. quæst. 8. p. 917. *Dannb. Tb. Consc.* P. I. p. 1034. item; *Quistorpius dissertat. de Migratione Clericorum*, Rostochii 1696. Sunt tamen & inter nos pii Doctores, qui putant, optandum, ut talia de propaganda fide collegia, qualia Romanenses habent, erigerentur. Est totus in hac querela *B. Scriverus* in dem *Seelen-Schatz* P. III. p. 1450. edit. in 4to qui tamen propterea nullo modo id intendit, ut pastor suum deserat locum & ad barbaros excurrat, sed alia ad eum finem servientia media proponit. In eos qui operam & media, quæ poterant & debebant, non adhibent, ut ad barbaras gentes pura Evangelii doctrina

Trina propagetur, cum *B. D. Spenero* invehitur *Säckendorf*. in *Hist. Luther*. L. III. sect. XXI. p. 331.

§. III.

Jam quod eorundem, Pontificiorum nempe, peregrinationes votivas ac religiosas, vel rectius superstitionas & idololatricas concernit, *Concilium Tridentinum sess. XXV.* apertè pronuntiat: *Affirmantes, sanctorum reliquias, aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandi causa sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse.* Quam sententiam Cardinalis *Bellarminus*, qui instar omnium apud illos est, & os velut *Eclesiæ Catholicæ*, tuetur, *L. III. de Cultu Sanctorum Cap. VIII. de peregrinationibus.* Noster *Chemnitius ad Conc. Trid.* catenam hypothesium Pontificiarum huc pertinentium accuratè exhibet, ut facilè deprehendi queat, quales intendant illi peregrinationes, & quid illæ sint: Species nempe cultus Dei, quo homines vel proprio instinctu, vel à Confessionario eò adacti, ad certum quendam ab illis canonizatum locum se conferunt, ibi adorantes, reliquias venerantes, imaginibus sanctorum offerentes, ad peccatorum veniam, aliamque gratiam promerendam.

§. IV.

Et hoc peregrinationum genus jam inde à primis P. C. N. seculis arcessere conatur *Cardinalis*, percensens simul *Centuriatores Magdeb.* quod initium illarum demum ad *Constantini* tempora retulerint: cum jam centum annis ante illa tempora *Alexander* sanctissimus Martyr *Hierosolymam*, adorandi ac locorum san-

C

torum

Etorum videndi causa properaverit, teste Eusebio Hist. Ecc. VI. II. Enimvero rectè Heideggerus de Peregr. relig. p. 78. monuit: prorsus extraordinarium & singulare illud fuisse; ut pridem ante ipsum alii observarunt: & nequaquam istud exemplum ad superstitionas illas & idololatricas peregrinationes pertinet; vid. l. c. ubi rationes differentia collegit, quas hic exscribere haud necessarium est. Summa apud Eusebium in eo consistit, quod Alexander tanquam divino admonitus oraculo (ὡσπερ καὶ τὴν Ἱερουσόλιμον) Hierosolymam profectus sit, εὐχὰς ἔχων τῶν πάντων ἰσχυρίας ἐνεκεν, orandi & locorum visendorum causa, ut Valesius interpreta- tur; rectius quam Bellarminus, qui ait: adorandi & locorum sanctorum videndi causa, magis ex hypothe- seos pressæ studio, quam vel fontibus, vel illis tem- poribus congruè; non enim tum peregrinationes il- læ ad loca sancta, adorandi causa, vel invaluerant, vel cœperant, unde nec ullum, Pontificii præter hoc præfens exemplum, è tribus primis seculis adferre hæctenus potuerunt; quod tamen non quadrat, cum, ut Eusebii verba noster exprimit Chemnitius, historia gratia veteres quidam susceperint profectionem Hierosolymitanam, & Christum, qui in locis illis natus, conversatus & passus fuit, in Spiritu & veritate ado- rarint. Eusebius ait: historia locorum causa, i. e. ob res illas ibi gestas, sacras, ad salutem nostram pertinen- tes; quorum locorum spectandorum desiderium ne- que impium, neque superstiosum per se fuerat, nec contemnendum; nam ad sustentandam devotionem ocularis inspectio præsidium erat, si modo non occa- sio,

sio, ex ejuscemodis sac innociis institutis & desideris, arrepta fuisset, ad superstitionis molimenta, provehentosque ulterius susceptæ protectionis haud illicitæ terminos.

§. V.

Nam cum postea, ubi *Constantinus M.* paganismum profligaverat, & terram sanctam in Christianorum potestatem redegerat, Hierosolymam frequentius proficiscerentur, mox accessit superstitionosa sententia singularis sanctitatis peculiarium locorum, invaluitque magis ac magis *profectio Hierosolymitana* (aliâque deinceps) ut ansam inde sumserint Patres eas reprehendendi & confutandi. Cujus rei specimen exhibet, inter alia tum temporis conscripta monumenta, *Gregorii Nysseni* *ἡ ἐπιτομή τῶν ἀπόστολων ἐν Ἱερουσαλὴμ*, de iis qui Hierosolymam abeunt, epistola. In primis magnum instituto momentum accesserat per magnifica illa à Constantino M. & Helena matre extracta templa, Hierosolymis, & unum in loco nativitatis Domini, alterumque in monte ex quo Dominus in cœlum ascenderat, vid. *Eusebius de vita Constant. III. 40. 41. 42. 43. seqq.* susceptumque iter Helena Matris Augustæ in Orientis provincias nominatim etiam Bethlehemum, non minus ponderis addidit. vid. *Socrates, H. E. I. 17. Theodoretus I. 18.* qui addit: Omnes pios ac religiosos eò confluere & operum magnificentiam contemplari. *Sozomenus H. E. II, 2.*

§. VI.

Quod de *Inventione crucis Christi* addunt, quæ Helena tribuunt, Viri docti & fidei historica censors acutissimi, pridem in dubium vocarunt. Destituitur

tuitur enim historica de illa relatio, testimonio *Ensebi* coævi, qui hoc quod ad gloriam Augustæ domus pertinebat, non omisisset, & tamen de peregrinatione Helenæ agens, nihil de cruce ab ea inventa memorat. *Socrates*, qui quidem à judicio & singulari diligentia, à doctissimo *Valesio*, cui & *Cave* subscribit, commendatur, historiam enarrat, sed, unde post integrum seculum illam acceperit, non indicat, neque è circumstantiis augurari quis potest, è quibus hauserit fontibus: nisi quod eodem loco, ubi hanc rem narrat, & circumstantias eò pertinentes memorat, subjungat; τὴν ἐξ ἀκροῦ γράψας ἔχω, πάντες δὲ σχεδὸν οἱ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἐκείνης, ἀληθῆς εἶναι φασι, quod num ad priora, an immediatè antecedentia respiciat, non discutiemus, sed illud tantum monemus: formulis illis, *audiri, omnes ferme dicunt. perhibent*, tantam certitudinem haud subesse, ut tuto prudentes fidem iis perhibere possint. Equidem pridem ante ipsam ejusdem inventionis testimonium se sistit *Theodoretus H. E. L. I. c. XVIII.* cujus verò fidem itidem hâc in re suspectam habent viri docti, propterea, quod alii haud minoris autoritatis viri, aliter plane rem, diversasque prorsus circumstantias referant *Theodoretus*. Vid. *Salmasii Epist. de Cruce. Thomæ Bartolini Hypomnemata quatuor de Cruce. Chamier. Panstrat. L. XXI. c. IV. Elias du Pin,* qui tanquam fabulam explodit, & *Spanbemi* *H. E. p. 136. Heideggerus de peregr. relig. p. 165. Natalis Alexander H. E. Sec. IV. c. VI. p. 120. Edut. Paris. fol.* pro autoritate relationis de crucis inventionem pugnat, ac ad silentium

um Eusebii respondet, *autoritatem Ambrosii, Paulini, Socratis, Theodoreti, Ruffini, & traditionem Ecclesie, Eusebii silentio esse anteponendam*; sed horum autoritas in hac re, autoritati Eusebii nequaquam æquiparanda, quippe neque coævi, neque è certis & solidis fundamentis rei satis periti fuerunt; & quod specialiter *Ambrosium* attinet, in oratione sua, non tam Historicum quam Oratorem agit, suumque argumentum instruit. Quæ idem *Alexander I. c. de circumstantiarum diversitate* regerit, facile eliduntur; nam non respicitur differentia in circumstantiis accessoriis quilibuscunque, sed differunt AA. quoad circumstantias necessarias, pertinentes ad ipsam crucem Domini præ aliis cognoscendam; in quo tamen ratione medii cognoscendi prorsus differunt, ut apud ipsos videre est.

§. VII.

Interim allaciebat conatus tantæ Principis, jam atate affectæ, juvenili tamen animo in Orientem properantis, alios ad imitationem vid. *Eusebius de Vit. Const. L. III. c. 42.* Accedebat ad abusum & superstitionem, in re per se hæud illicita, augendum, quod commendatio curiositatis, vel, ut Scriptores vocant pietatis Augustæ foeminae, illis temporibus facta, justos terminos excesserit. Exemplum præbet *Oratio Funeris Ambrosii in obitum Theodosii Imperatoris, Opp. T. III. p. m. 60.* ubi dum in luxum Oratorium se diffundit vir pius, religionis proposito erga defunctum Imperatorem, ea prodit, quæ mentem piæ simplicitatis hæud immeritò offendunt: *Venit Helena, ait, cepitque revisere loca sancta, infudit ei Spiritus, ut li-*
C 3
guum

gnum crucis requireret, accessit ad Golgatha & ait: Ecce locus pugna ubi est victoria? quero vexillum salutis & non invenio? Ego in regnis & crux Domini in pulvere? Ego in aulis & in ruinis Christi triumphus? Ille adbruc latet, & latet patria vita aeterna? Quomodo me redemptam arbitror, si redemptio ipsa non cernitur? &c. Quasi verò redemptionem, mortem, victoriam Salvatoris non firma & salvifica fide complecti possim, nisi monumenta ista historica inspexerim. Movebat insuper templum ad sanctum sepulcrum extructum, mirificum ac regia ambitione, dicente *Baronio Annal. ad ann. XXXIV. §. CCXXXVI.* de quo quomodo ad Macarium Episcopum Hierosolymitanum scripserit Constantinus M. narrat *Eusebius l.c. l. III. c. 29. 30.* in cuius dedicatione solenni insignes ex universis provinciis, episcopos convocavit; *vid. idem l. c. l. IV. c. 40. & 43.* Non deerant qui his valdè delectabantur Ecclesiae ministri & Doctores, opes enim eorum donariis allatis mirum in modum augebantur: hinc dicebantur Panegyrici, templum illud vocabatur nova Hierosolyma à Prophetis prædicta, *Eus. l. III. c. 23.* ac nihil non tentabatur, ad alliciendos in loca sacra Christianos.

§. VIII.

Atque ex eo tempore, solennem quotannis festivitatem splendide admodum celebrarunt Hierosolymis, multique ex omni ferè terrarum orbe convenerunt, qui huius festivitatis tempore ad Sacra loca perlustranda, undique accurrerunt. *Sozom. l. II. 26.* Hinc igitur magnum robur superstitioni votivarum pere-

peregrinationum, quæ invaluerunt, additum est: nam & Eudocia, Theodosii Junioris conjux, votum de peregrinatione in terram sanctam suscipienda, non modo concepit, sed & implevit, vid. *Socrat. L. VII. c. 47.* Quid quod Constantino fatis defuncto, miracula ad ejus sepulcrum patrata, publice jactabantur, unde affecti complures superstitiosè ad monumenta ejus accurrebant, ut recenset *Imper. Julianus Orat. I. in laud. Constant. p. m. 68.* conf. quæ habet *Ezechiël Spanheimius in notis ad h. l.* Atque ita fictitia locorum sanctitas peperit *superstitionem*, nimia *martyrum veneratio*, inanem *credulitatem*, *reliquiarum admiratio* ac vis eis inesse credita miraculosa, tandem *peregrinationem*.

§. IX.

Cum Halcyonia Ecclesiæ dedisset benignissimum numen, etiam *templa*, in quibus populus ad præstandum Deo cultum conveniret, indies plura, nec ad necessitatem tantum, sed & ad magnificentiam ædificabantur: indeque & illud præsidium erat, ad dilatandas *peregrinationes*, & à *templo Hierosolymitano proerabendas ad alia loca*. Augebatur cultus exterior, deficiebat devotio interior; nec extructa templa Deo soli dedicabantur, sed & sanctis, ad quorum imagines & reliquias paulatim peregrinationes opinione & cultus sunt institutæ, sub spe remissionis peccatorum, recuperandæ valetudinis, aliorumque bonorum finium corporalium tum Spiritualium obtinendorum causa. Et quo magis sanctorum cultus, imaginum & reliquiarum religiosa veneratio invaluit, eo plus momenti & audaciæ peregrinationibus superstitiosis & idolatri-

laticis accessit. Conf. Daleus de *religiosi cultus obiecto adversus Latinorum traditiones* ubi ista ex professo & sollicitè tractavit. Nimirum inde à Sec. VI. jam mysterium iniquitatis manifestius se prodere cœpit, donec cum incremento cultuum idololatricorum, peregrinationum quoque eò destinatarum institutum in jus legemque valuisset.

§. X

Instituerunt quoque Pontifices ad promovenda itinera hæc, *Jubilea*, ceu præsidium augendi Patrimonium Petri, prospiciendique benè nepotibus & cognatis; quo sine plenaria remissio peccatorum visitaturis limina Apostolorum, Petri & Pauli promissa est. Originem rei ad Bonifacium VIII. scriptores fide digni referunt. Conf. præter alios B. nostrum *Johannem Ernestum Gerbardum Exerc. de Jubileo Judæorum, & Pontificum Romanorum*. Cap. II. Ratio instituti quænam fuerit à *Spondano* perhibetur; juxta quem Pontifex breviori manu cœlum mortalibus aperuit; i. e. amissa Palæstina compendiosiore viam ad promerendas indulgentias ostendit. *Bulla Clementis VI.* homines Romam invitans, deducit Jubilæum suum, ab illo Judæorum *Lev. XXV.* cum quo tamen nullam habet communionem: politicum Judæorum Jubilæum remittebat debita pauperibus &c. Romanum nummos adventantium captat, nam solventibus pecuniam indulgentia concedebatur, non pauperibus, *nam pauperes consolari se non posse dicunt*, juxta *Taxam paenitentiarum*, cujus quidem Romanos pudet, ast excusa tamen fuit Romæ Sec. XVI. ceu ex *Pet. Prost disquis.*
de

de Jubilæo C. I. dub. III. observat Voetius Dissert. select.
T. III. p. 1370.

§. XI.

Cæterum non omnes sacras peregrinationes ejusdem esse momenti, ipsi docent Pontificii; unde cum *Gretsero libr. IV. de peregr. sacris* eas distinguunt in *primarias & secundarias*. Conf. *Busæus de statibus hominum*. Ad *priorem* classem quatuor tantum referuntur tanquam principaliores: nempe Hierosolymitana, altera ad limina Apostolorum Petri & Pauli Romæ: tertia ad Jacobum Majorem Compostellanum, & quarta ad divam Mariam Lauretanam; ad *posteriores* verò classem referuntur loca ferè innumera.

§. XII.

Hierosolymitana, quæ olim frequentissima erat, paulatim in desuetudinem abiit, ut & reliqua itinera, in terram sanctam, quam permeavit Sospitator noster, suscepta. Quod *Chemnitius P. IV. Ex. Conc. Trid. de Reliq. Sanct.* narrat è *Chrysostomo*, quosdam in *Arabiam* abiisse ad osculandam terram in qua Job sederat, imitatione posteritatis destitutum est. Abierant verò frequentius *ad præsepe Christi*; vid. *Dannb. Lect. Catech. P. IV. p. 926. Jordanem, ad montem Calvaria, vestigia* ab ascendente Christo monti *Oliveri* impressa, quæ debito cultu veneratam esse Helenam, scribit *Euseb. L. III. c. 42. de vita Const. M. ad sanctum sepulcrum* &c. Postquam verò & duriora Hierosolymorum fata, graviorque sub variorum Tyrannorum dominatu servitus invaluerant, & Pontifex cum suis, peregrinantium studia ad sua loca & commoda pertrahere cœperat, Hié-
D roso-

Hierosolymitana itinera aliò translata sunt, nisi quod bella
 sacra, sub pietatis specie, ad recuperandam terram
 sanctam, Pontificum hortatu suscepta sint. Huic rei
 occasionem dederat, *Petrus* quidam ex nobilitate Am-
 bianensi, Eremita factus, is enim instituta peregrina-
 tione in Syriam & Hierosolymam perveniens, di-
 dicit, quam atroci barbarorum jugo premerentur
 Christiani; acceptisque literis à Patriarcha ad Rom.
 Pontificem, opem Christianorum occidentalium im-
 ploravit. Fuit is Urbanus II, qui A. C. 1095. Clara-
 montem in Gallia Concilium indixit, ubi communi
 consensu decreta est expeditio pro recuperanda Hie-
 rosolyma & terra sancta, & ita benedictione Pontifi-
 cis impetrata, 600000. homines confluxere, quos
 jusfit Pontifex ex rubra lana crucem facere humeris-
 que affigere, ut ex idoneis harum rerum scriptoribus
 testatur *Forbesius Instr. Hist. L. IV. c. 20*; Hæ tamen
 sacræ, ut dicebantur, expeditiones, aliquoties susce-
 ptæ, infelicem utique exitum habuerunt. Confer-
 ri possunt pluribus de his agentes: *Wilhelmus Tyrius*
Hist. Exped. Sacr. Joinvillai exped. Ludov. IX. Blondelli
Histoire de la Croisade, Bæcleri dissertatio de passagiis,
Maimbourg. Hist. de la Croisade, collecti scriptores an-
 tiqui à *Caspere Barbio* sub tit. *Gesta Dei per Francos,*
Reineri Reinacci Hist. Hierosolymitana: & quæ de Go-
 dofredo Boullioneo etiam antiquo carmine hinc inde
 conscripta videntur, add. *Mornai mysterium iniquitatis.*
 Quamcunque verò speciem habuerint sacræ expedi-
 tiones illæ, tamen revera neque pietatis, neque ju-
 stitiæ neque prudentiæ nomine commendari mereban-
 tur,

tur, vid. *argg. ap. Christophor. Beckmannum diff. de bell. Dom. p. 25. seqq. & brevius Polit. paralell. diff. XXII. II. 6.*

S. XIII.

Hierosolymitanam peregrinationem sequitur *Romana*, eo sine instituta, ut eis, qui limina Basilicarum quarandam, quæ Romæ sunt, adeunt, singularis & uberior peccatorum venia obtingeret: Quæ res solenni Jubilæorum instituto confirmata, & ad durationem perpetuam consolidata fuit An. 1300. à Bonifacio VIII. de quo *Polyd. Virg. L. VIII. c. 1. Jubilæum centesimo quoque anno servari mandavit: nec disenserunt alii, ceremonias & Jubilæi terminos abbrevius temporis spatium restringentes; de quo Auctores de Jubilæo agentes, supra citati videantur. Ad primaria pertinet quoque Lauretana peregrinatio: hujus vero originem fabulasque de Translatione domus, in qua Christus conceptus in utero B. Virginis, in Dalmatiam primum, inde in agrum Lauretanum, Picenæ provinciæ, referre & consutare, esset toties actum agere, aliosque exscribere; post labores utilissimos Casauboni Exerc. II. ad Baron. p. 186. vid. Horatii Tursellini Historiæ Lauretanæ oppositum eruditorum Decoris Matthiæ Berneggeri Idolum Lauretanum, & plures alii. Denique ad hanc classem pertinet Compostellana, itidem fundamentis ruinosis superstructa. Fingunt enim corpus Jacobi Majoris, fratris Johannis Apostoli Compostellæ in Hispaniæ provincia Gallicia sepultum jacere, unde summa eò peregrinantium affluentia, colunturque supposititiæ reliquiæ magna devotione. Sed & hæc religio vel rectius superstitio,*

sto, (alii vocant infaniam Hispanicam) nec divina, nec Ecclesiastica fide subnititur. Vid. *Chamier. in Panstratia P. II. L. XVI. c. 12. p. 343.* & fusius eam per cententem *Voëtium dissert. de itinere Composfellano.*

§. XIV.

Secundaria ferè innumera sunt; quasdam saltem ex illis percurramus. Sunt enim illæ vel ad reliquias Christi, vel ad sanguinem per transubstantiationem è vino Eucharistico productum, quales olim inclaruerunt, *Boxtelam*, in Belgio, teste *Voëtio l. c. p. 1003. append. Walthurium* oppidum in Ottonis Sylva &c. Non minorem verò honorem sibi vindicat Maria, cujus Imago pluribus in locis superstitiosè colitur. De Lauretana dictum; accedat *Maria sancta de Rubo*, in monte Horeb, in honorem immaculatæ virginitatis Mariæ, sub typo rubi ardentis à Mose visi, erecta, de quo sacello vid. *Quaresmius Elucid. Terræ sanctæ L. II. c. VI. Peregr. s. T. II. fol. 1003.* Est alia ad *S. Mariam de Spasmo*, ædem Hierosolymis exstructam in memoriam Spasmi, quo affecta fuit Maria, cum filium suum, sub cruce gementem videret, v. *Dorschei Theol. Zachariana P. I. p. 23. Pulchra Maria Ratisbonensis* quas non excitavit turbas sec. XVI, cum anno 1519. veluti furiosorum confluxus eò videretur, ita ut intra tres annos 25374. missas ibi celebratas numeraverint; de qua jam anno 1521. libellus innuntera miracula jactans, prodiit, fraudem verò fuisse Magicam eventus docuit v. *Heilbrunnens grundl. Offenbarung P. I. p. 204. Godofredi Chron. P. VI. in fine* Notæ sunt insuper *diva Hallensis à Lipsio* laudata ac venera

neratione adorata, *Paleo-Oetingensis* in Bavaria, *Einsidelensis* in Helvetia, & haud ita pridem in Austria *Maria gratiosa*; sed quis omnes Marias recensendo tempus tereret? Plura qui objecta peregrinationum harum, etiam ad sepulcra Martyrum (ut Otto III ad cadaver Martyris Alberti in Poloniam iter suscepit, teste *Baronio* ad ann. 1000.) adeat *Gretserum* LL. de peregr. relig. & è nostris breviter *B. Cbemnitium Exam. Conc. Tr. P. IV. p. m. 77. seqq.*

§. XV.

Ipsi peregrinantes, ut à reliquis viatoribus habitu quoque exteriori dignosci queant, student, nam etiam in hoc latere quid sanctitatis creditum est; contra quod in *Decreto Gratiani Can. si quis virorum 15. dist. 30.* anathema dicitur illis, qui sibi è vestibus iustitiam promittunt; quo aures arrigant, Monachi ac omnes, quorum habitus tantam venerationem jaçtat. Comparent igitur amicti *tunica promissa* in terram è linteo plerumque nigro, ideo quod discipuli Emauntici tali usi credantur; cum *baculo*, ob illum Jacobi *Gen. XXXII, 10.* instructi *pera*, victu repleta *2. Reg. IV. 42.* induti *calceis* ad modum Israelitarum, *Exod. X. 12.* habentes *viaticum* è *Deuter. XV. 13.* ornati *Rosario*, in frequentationem orationis, ad globulorum numerum. Quæ alia quandoque accedant, ad eundem modum allegoricè exponere non erubescunt. Vid. pluribus *Busæum Jesuitam Tr. de Statibus hominum p. 352. seqq.*

§. XVI.

De scopo religiosarum peregrinationum, jam

D 3

gene-

generatim ex iis, qua supra notata sunt, constat, quod opis impetranda causa memoria sanctorum frequententur; nec tantum ad salutem corporalem, sed & spirituales, ut honoretur Deus & sancti, ut remittantur peccata, & clementia Dei largius ac benignius obtineatur: Conf. *Gresf. L. 5. de peregr.* idque non privato consilio, sed decreto & generali approbatione totius Ecclesiae. Confirmat id experientia, & praxis Pontificia; ich habe mich zu diesem oder jenem Heiligen verlobt &c. Confessionarii injungunt: Confitent solle zu Büssung seiner Sünden/ und derselben Vergebung zu erlangen/ eine Wallfarth hier oder dorthin thun. Adde: quod honor sancto exhibeatur eo major, quo majori periculo aut molestia iter peractum. *Buseus l. c. p. 350.* Ac tandem omnis honor in ipsum Papam redundat, à cujus autoritate sanctitas objectorum dependet, quippe qui dispensat prout vult, ac peccata multo aere redimenda, non nisi è curia sua remitti posse, hominibus persuadet. Et sic finis est impetratio indulgentiarum, pro peccatis etiam summis, ac ipsomet parricidio, vid. *Agricola Heydensüchtig Papstthum p. 58.* collato cum iis quæ de Indis Braminem interficientibus narrat *Rogerus l. c. p. 6.* In eo verò etiam ingens superstitiosi moris indicium est, quod non è peccantis pœnitentia, gratiam Dei ac meritum Christi implorantis, remissionem æstiment, sed è sanctitate loci, nam eo sunt progressi, ut tantum visitantibus templa privilegiata, etiamsi devotio absit, remissionem impertiant. vid. *Chemnitzius Ex. P. IV. p. m. 127.* è libro de *Indulgentiis*,
 Rome

Roma 1506. Unde de suo majorumque suorum tempore *Aventinus Annal. Bavar. L. VII.* ait: Es möchte einer noch so viel gemordet se. haben / so wird er doch aller Sünde auf einmahl loß / so bald er ein Creuz an seinen Rock heffete. *Ridicula sunt, quæ de Gregorio Pontif. narrat Agricola l. c. p. 144.* Er habe zu einer Kirche / (*quam Lauretanam esse alii referunt,*) so viel Ablass gegeben / als es in 3. Tag und 3. Nacht Tropfen regnete; und wer durch die 3. neben einander stehende Kirch-Thüren gehet / ist ledig von seinen Sünden. Ut verò etiam mortuis prosit, sancta sedes lege sanxit, quod angelis satis imperiosè injungit, *Bulla plumbeata Clementis V.* quam quidem moderatiores Pontificii suppressam vellent, contententes, merum esse figmentum, sed *Cornelius Agrippa de vanitate scient. c. 92.* restatur, eam hinc inde adhuc asservari; ac *Hornbeckius* è MSto Bibliothecæ Ultrajectinæ eam anno 1653. typis evulgavit.

CAP. III.

Elencticum quo Pontificii refutantur.

§. I.

Suæ doctrinæ cum Judaismo conformitatem quemmodum in aliis Pontificii non obscure prodant,
de

de quo, videatur *Gejerus de Conformitate Judeo-Pa-
pistica*, ita & hic; nam sicut Judæi sibi invicem gra-
tulantur de futura deprecatione ad faciem Domini,
in Hierusalem, ita & illi Deo se placere, ac rectius ad-
orasse, peccatorumque remissionem obtinuisse pu-
tant, si ad peregrinationes sacras se invicem exci-
tent: quæ, cum circa objectum, modum, finemque
errent, & tantopere tamen ab iis laudentur, nunc ve-
niunt refutandæ, ac objectiones superstitionum itine-
rum diluendæ. Nam utique tales peregrinationes, quæ
ex antecedente voto, vel mandato Sacerdotis proveni-
unt ad certum aliquem locum sub spe indulgentiarum,
pugnant *cum Doctrina de Deo, præsertim divina omnipræ-
sentia*, qua Deus ubique est & cernit quæcunque fiunt,
Jerem. XXIII. 24. Act. XVII. 27. gratiosè adest piis, ac
facilè invenitur omnibus quærentibus eum, in quo-
cunque versentur climate; irascitur verò impiis,
ubicunque degant, ista autem hypothesis **DEUM**
certis quasi locis alligat. Nec obstat Templum
Hierosolymitanum, siquidem ad tempora usque
Messiæ cultus schematicus florebat, unde etiam fe-
nestras in cœnaculo domus suæ Hierosolymam ve-
sus Daniel *c. VI. 10.* aperiebat, si precibus ad Deum
veniret; id quod signum erat fidei suæ in eum, cu-
jus præsentia in sancta urbe celebrabatur. Nobis ve-
ro quousque cœlum totum ambit terram, ubique li-
cet sanctas elevare manus, exemplo *Christi oculos in
cœlum vertentis Matth. XIV. 19. Job. XVII. 1. Stephani Act.
VII. 55.* cæterùm illud: *Sursum corda, non infert qualem-
cunque*

*cunque Dei absentiam, sed elevationem mentis à terra-
stribus. Coloss. III. 1. Tertull. apol. c. 24.*

S. II.

In primis est defectus mandati, quare illa peregrinationes proprio ausu susceptæ in Dei honorem peccatorumque remissionem prodesse non possunt. Nam si Deo talia vota fiant, non placent, si Sanctis, sunt illicita. vid. *Scherzeri Anti-Bellarmin. p. 444.* Nec votum ulli creaturæ fieri potest, præterquam Deo, quod ipse fatetur *Bellarminus L. III. de Sanctis cap. 9.* & in sacris Scripturis aliter non invenitur; conf. de hoc argumento *Dannb. Lact. Catech. P. IV. p. 99. Bechmann. Theol. Polem. p. 391. Brochmann. T. II. p. 4014. seqq.* Quin contrarium è *S. Scriptura elucescit*, siquidem indifferentia loci in precibus habendis clare docetur à Salvatore *Job. IV. 21.* Cum enim Cultus Leviticus finem suum jam deberet habere, ac Samaritani in suo monte Garizim præ Judæis verum adorationis locum sibi vendicarent, utrosque Christus evertit. Certe cum Pontificiis Samaritani in antiquitate fundamentum quærebant: quod verò, quale sit, in hac dissertatione hinc inde ostenditur, quò refert eò *Grotius*, quod Abraham *Gen. XII. 6. 7.* Jacob *Gen. XXXIII. 18.* in hoc monte adoraverint, unde Pontificiis etiam ad Cacozeliam veterum responderetur à Christo. Cæterum memorabile est verbum *ἐγγελάω*, quod in præfenti positum, maximè etiam futurum significat. vid. *Grotius Observat. in hunc loc. & Glass. Philol. Sacr. L. III. Tr. II. Can. 48. p. m. 382.* patet etiam, quòd modus orandi, nonin vaga verborum recitatione Judæis consueta

E

sueta

fueta, confistere debeat, sed in *spiritu & veritate*, ubi parum Christianè Grotius rem interpretatur, è Gentilibus, quid veritas aut Spiritus sit, deducens, cum tamen veritas illis ignoretur; & adorare in Spiritu, nihil aliud sit, quàm internâ cordis obedientia Deum colere, quam Spiritus S. in nobis operatur, ac vera in Christum fide per Spiritum S. accensa, & pietate confirmata, ne Spiritus orationis peccatis excutiat. Cumque Spiritus non sit corporeus, neque sub exteriorem formam cadat, sed habitet in interioribus, non semper verborum prolixitas aut gravitas est respicienda, cum sanctis desideriis maximè idem operetur, ac homo in Spiritu verè oret, quamvis lingua ne verbum proferat, ut Moses *Ex. XIV. 15.* In veritate adorare est *ἀνομιλίως*, in vera fide, juxta voluntatem Dei in filio ejus Jesu, cujus notitia veritas est, *Job. XVII.* Unde Ambros. in *Ep. ad Phil.* *Hoc est in Spiritu orare munda conscientia & fide integra preces fundere ad Deum. In carne enim orat qui polluta mente orat, iterum precaturus.* Perpendant hoc peregrinantes, à quibus cultus ex opere operato, preces ad numerum globulorum recitatae, exiguntur: Certè in Spiritu & veritate Trisagium summum infinitum, non sancti, non reliquiæ sunt adoranda. Conferatur omnino Calovius *Bibl. Illustr. in N. T. in b. l. Cernitius in Harm. Evangel.* Accedit effatum Pauli *Rom. XIV. v. ult.* quicquid non est ex fide peccatum est; Taliter verò peregrinationes sacræ se habent, cum nec sint ex fide *objective*, tendunt enim ad sanctos,

ctos, nec fundantur in Scriptura S., resultant ex mera probabilitate fideque humana, non divina, ut concedit *Sanctius Dissert. annex. Comment. in Act. Apost. Tr. II. c. 1.* fundantur in fama, *Bozcius de signis Ecclesie L. IV. c. 1.* nec sunt ex fide subjectiva, siquidem solum opus operatum sufficit mandato Papali, ac non ex fide, sed merito indulgentiæ proveniant.

§. III.

Jactant plerumque suum cum primitiva Ecclesia consensum, ast quis ignorat, & ipsos PP. contra hanc superstitionem sua ætate ingravescentem, graviter insurrexisse. In promptu est *Gregorii Nysseni* epistola, cui *αὐθιγία* denegare audent quidam, sed frustra; referunt eam non tantum *Cent. Magd.* sed & prodit Græco & Latinodiomate *Parisius 1551.* & postea alibi in qua è sex rationibus contra peregr. rel. disputat. (1.) A defectu mandati; (2.) ab absurdo, cum nos in N.T. à jugo ceremoniali sumus liberati, cur quæso de novo nos subjugare velimus. (3.) ab incommodo; hospites utriusque sexus sua negligunt ac facultates consumunt. (4.) A periculoso p. in castitate fœminarum conservanda, p. quia diversoria licentiam & occasionem peccandi suggerunt; nam quis per fumum ambulat, ut non exasperetur oculis. (5.) A vano, quid quæso plus habet, qui eo locorum abit, præ aliis. (6.) Ab impio. Cum Christus ex illa terra egressus, nunc ubique sit, male nos illum in loco impietatis quærimus. Si de suis temporibus istas conquerendi causas habuit Gregorius, quid de nostris quæso dicen-

dum? Testis *ambrosius* ingenuus consilium optimum dare poterat, nam si vel maxime præclari quid in illis foret, necessario tamen per peccata utilitas inde capienda periret. Hoc videntes Patres quantis malis talia itinera viam pandant, omni modo meliora suos edocere studuerunt. Sic *Cbrystostomus Homil. 1. in Ep. ad Phil. T. 3. f. 26. & Hom. de muliere Cananea: non quaritur in oratione locus, sed devotio mentis.* conf. *Balduinus comm. in Zacbar. p. m. 1575.* *Hieronymi* dictum, quo in vanam hominum de sanctitate locorum opinionem invehitur; *non Hierosolymis fuisse, sed ibi bene vixisse laudi est,* ita arripit omnibus, ut & in *Corpus Juris Canonici* relatum fuerit, scil. *Decr. Caus. 12. Qu. 2.* Et suo demum tempore. *Bernbardus T. 1. Ep. 319. p. 131. ed. Paris.* monacho dissuadet talem peregrinationem, ac contra mysticam spiritualem quæ in pietate & fide in Deum, & renunciatione sui ipsius in voluntatem Patris consistit, commendat. Magnus Imp. *Carolus* plures abusus in Ecclesia tollere mente conceperat, unde postquam in *Concil. Francof.* de imaginibus esset composita ac media via electa, placuit itidem anno 813. in convocato *Concilio Cabilonensi* contra peregrinationes disputare, unde *Can. 45.* lege sancitum est, *ne quis putet visione locorum sanctorum se à peccatis purgari.* Et *Ludovici Pii* temporibus *Claudius Presbyter* publico scripto superstitutionem reprehendit. vid. *Chemn. Ex. C. T. P. IV. p. 18. & 119.* Mire quidem gloriatur *Casalius de Ritibus V. E. p. 218. sqq.* in Patrum assertis, sed vel illi de peregrinationibus tantum, spiritualibus agunt, vel recen-

recentiores sunt, vel pro more suorum temporum locuti sunt, quo in Palaſtinam (non ad fictas reliquias in omnem terram) properatum est planè diverſo fine à Papicolis, nempe non ad impetrandam veniam & indulgentias, ſed vel curioſitatis, vel devotæ recollectionis ergo ; nam, remiſſionem peccatorum majorem certo loco non alligari, jam docuit *Auguſtinus Sermone III. de Martyr.* vid. *Voëtius Diff. l. c. p. 998.* Quæ Gregorio Nyſſeno objiuntur, quod Hieroſolymas adiverit, ipſe jam loc. cit. refutavit.

S. IV.

Pudore ſuffundi oporteret facies defenſorum peregrinationum, ſi reſpicerent ſuas has ad reliquias & imagines ſuſceptas convenire cum illis paganorum, de quibus jam ſupra Sect. I. actum fuit, quibus, quoad ſcopum, obtinendas nempe indulgentias, collatis, Papiſmus paganizans elucet. Demonſtrarunt illud prout in plurimis aliis, & in hac parte *Valkenier in Roma paganizantè. Borchard d' Alencon, de l'origine du Service des Reliques,* & jam ſuperiori ſeculo quidam Paſtor Neoburgendiſ ad Danubium, *Magnus Agricola, Tr. das Heydensüchtige Papſthum.* Omnes quidem reliquias, quò itinera ſuſcipiuntur vel miraculis dicuntur detectæ vel confirmatæ; at meritò ſuſpecta ſunt, cum Judice Scriptura pro ſignis anti-Chriſti potius haberi debeant. *2. Theſſ. II. 9.* conf. *Matth. XXIV. 4.* Interim pro veris paſſim venditant, licet compertum ſit, quod potiffimum nihil aliud ſint quam illuſiones, vel fabulæ, vel artes magicæ,

vel mathematicis è causis proveniant: proinde ruinosis Fundamentis abstinere satius esset.

S. V.

Est etiam *rationi plane incongruum*, locum quendam, hominem sanctum reddere posse; non enim ibi animi interior dispositio, sed exterior tantum actio respicitur. Quod nequaquam Deo, qui cor adspicit, placere potest: & hic sapientiores Judæi nec templo nec oblationibus sanctitatem ita attribuerunt, ut non faterentur, primam Dei intentionem respexisse ad interiorem, secundam verò demum ad extetna, quam posteroem cum observarent, priorè & principali insuper habita, ejecti sunt è patria. conf. *Maimonides in More Nevucim P. III. c. 32. alleg. à Wagens feil. l. c. p. 550. seqq.* Nec malè è Gregorio Scherzerus: *Nunquam Satanas in infernum fuisset detrusus, si loci sanctitas quid conferre potuisset? Antibell. p. 461. Gerh. in Ep. I. Petri. p. 879.* Insuper omnis cultus ab hominibus excogitatus est superstitiosus nec religiosus, has vero peregrinationes destitui mandato, supra dictum; Ad datur *Esa. I. vers. 12. Zachar. VII. vers. 5. Ajunt: Christum dixisse discipulis, qui vos audit, me audit, Luc. X. 16.* unde talia religioni convenientia meritò ab ipsis imponantur. Resp. Conjungenda omninò sunt, quæ Christus ait *Job. XV. v. 14. 7.* Vos estis amici mei, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Cultus novi Testamenti Deo exhibendus consistit in spiritu & veritate: cum quo quidem externus conjunctus esse debet; quo pertinet *locus, tempus, &c.* At illa ab Ecclesia determinantur, non sub ratione cultus aut religionis, sed ut

ut ordine & decenter in coetu publico religio exerceri queat; nec in impio locus devotionem auget, nec in pio devotionem imminuit, sed etiam in cubiculo preces efficaces fieri posse testatur Christus *Matth. VI. 6. Pores ubiq; orare, & in cubiculo tuo semper orare, etiam inter gentes: cubiculum tuum mens tua, & cum intras in cor tuum, intras in cubiculum: Sic Augustinus in Psal. XXXIII. Conc. 3. Ambros. L. VI. de Sacram. C. 3. T. IV. p. 445. Nec opus est, ut ob indulgentias sive peccatorum remissionem locus mutetur, nam is qui discipulis remissionis officium imposuit, itidem dixit, Ecce sum vobiscum omnibus diebus; unde temeritatis est Christum loco aligare velle. Vid. *Rom. X. 6.**

§. VI.

Nituntur verò etiam peregrinationis incertis plane fundamentis; qualia sunt: somnia, incertus rumor, accedit clericorum avaritia. Anno 1388. mus schedulam à collo suspensam circumgestans à Sacrificulo captus, detexit sub altari innumeras ferè sanctas reliquias latere, ad quas Bonifacius nonus plenariam remissionem eò abeuntibus concessit, ut ex *Aventino* prolixè recenset *Heilbrunn. Pap. Actib. p. 254. seqq.* ut sanctos Chimæricos, reliquias easdem pluribus in locis expositas aliæque taceam, de quibus *Voëtius pecul. diff.* egit. Agnoverunt jam ante Reformationis tempora saniores in papatu, Monachorum esse ista inventa, unde falsè admodum eos perstringit *Erasmus in Colloquiis*, vid. *Cassander in Consult. p. 27. Franciscus Petrarca Epist. L. XIII. Epist. 5.* unde pii nostri Confessores hæc Imperatori & statibus Imperii meritò in animum revocarunt, magnas

magnas fuisse querelas de indulgentiis, de peregrinationibus, vid. *A. C. in Epilogo p. 45.* Conf. qui pluribus de hoc argumento habent *Schmid. in Propb. Minores p. 233.* & in *Jeremiam P. I. 252.* *Gerb. LL. Tb. T. VIII. p. 214. sq.* & *Confess. Cathol. L. II. Spec. Part. II. Artic. X. c. 5. p. 742. sqq.*

§. VII.

Constat hactenus quodammodo, peregrinationes illas esse superstitionas, ἀρεσάφους ἀπίστούς ἀφους, analogiæ fidei adversas &c. Jam negari non potest, quod sint *periculose illæ & damnosæ*; nam nos Apostolus manere quemque jubet ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθει, in *vocatione cui vocatus I. Cor. VII. 20.* rem verò familiarem hic labascere necesse est. Præterea potius libidines vagas quam devotionem sestantur, quæ rectius impedirentur si in sua quisque statione maneret; sed & statui politico suum imminet periculum, nam quotiescunque Reges aut principes in peregrinationes se converterunt, Pontifices adversus eos varia machinati sunt: cuius rei exemplum suppeditat Historia Gregorii IX. qui Fridericum II. Imp. monuit sub Anathematis poena, ut primo quoque tempore in Asiam proficisceretur cum exercitu, recuperandæ Hierosolymæ causa, interim ipse Apuliam conatur extorquere, & ea in Imp. molitur, quæ nulla ratione excusari possunt. conf. *Platina* & quæ *Hist. Goth.* collegit ex idoneis scriptoribus. Paucis: licet in animæ salutem inventæ dicantur, non tamen scopus iste obtinetur, nam animam deducunt in idololatriam, corpus periculis haud necessariis objiciunt; domi

domi vocationes, quorum cura necessaria & mandata est deferuntur, & non necessarii, incerti, periculosi & Diabolici ignes ferè fatui seu errores illis praferuntur, dicente B. Lubero in *Art. Smalcald. Art. II. p. 309.* Conf. de periculis imminentibus & Dannb. *Lacte Catech. P. IV. p. 100.* Carpzov. *Introd. in LL. Symb. p. 786.* Calvinus in *Hoseam C. IV. v. 13. p. 50.*

§. VIII.

Has tamen supersticiosas peregrinationes magni facere tenentur ob anathema dictum in Concilio Tridentino sess. 25. supra jam notata iis qui pias & religiosas esse eas negaverint; & certè satis imperiosè (& en souverain) conscientiis sancta Synodus imperat, dum sine addita ratione hoc credendum faciendumque injungit. *Bellarminus L. III. de cultu sancto. c. 8,* Tria argumentorum genera producit è S. Scriptura, Patribus & ratione, quem refutavit *Gerb. LL. Th. T. VIII. p. 229. seqq.* Tria exhibet *Beyerlink promt. morali,* refutatus à *Schmidio in Propb. Min. p. 234.* quorum vestigia legunt *Casalius de ritibus V. E. p. 218. seqq.* *Busaus de statibus hominum p. 343.* *Gretserus de Peregrin. L. III. Stapletonus Promt. Cathol. p. 8. seqq.* ad d. *Heideggerum l. c.* Quæ è Veteri Testamento allegari solent pro sententia Pontificiorum, è *Deut. XVI.* ad typicam Ecclesiam pertinent; ac Judæis quidem incumberebat, satisfacere divino mandato, aut adducant Pontif. in N. T. æquipollens, ac mandatum Christi *Joh. IV.* evertens. Quicumque enim verus adorator esse vult, non habita loci ratione ubique in quocunque loco in spiritu & veritate adorat: nam ipso adventante corpore, umbra quævis evanuit, ac omnes illæ causæ, ac promissæ à

sà Deo privilegia *Ex. XXXIV. 24.* hodie cessant. Hinc
 verò dicto divino audientes extiterunt Elkana ac Han-
 na uxor ejus *I. Sam. I.* qui tempore statuto de anno in
 annum circulo redeunte Siloham abibant; sed quid
 hoc ad nos in statu impleti vaticinii *Jer. III. 16.* viventes?
 Christi exemplum *Luc. II.* haud plura evincit, nam
 legi se subjecit, ut nos à lege liberet, *Gal. IV. 4. 5.*
 Et si Pontificii adeo tenaces Christi imitatores esse
 contendunt, circumcisionem itidem conservent ne-
 cesse est. Quod verò ad Græcos *Job. XII. 20.* qui ad-
 orandum venerant tempore festi, & Eunuchum *Act.*
IX. 27. illi vel fuerunt gentiles, vel Profelyti vel Hel-
 lenistæ, si prius valet, etiam gentibus in atrio adorare
 licebat, quin Holocausta offerre, ac tales licet non cir-
 cumcisi, pii tamen viri dicebantur, ut Cornelius *Act.*
X. 2 & quid mirum tales Judæorum religionem aman-
 tes, etiam legem de festis, tum adhuc obligantem,
 observasse. Quod multo minus nos ferit, si fuere illi
Job. XII. Hellenistæ, Judæi in Græcia habitantes, id
 quod mihi arridet; p. ob locum ubi Christus tum
 verba faciebat, nempe templum quod ingredi genti-
 libus non licebat. p. ob participium *ἀναβαίνωντων* quod
 facti iterationem significat, vid. *Glass. Phil. S. Libr. III.*
Tr. III. Cap. IX. p. 252. Eunuchi verò iter religiosam ad-
 orationem pro fundamento equidem habebat, sed
 quæ iterum nihil evincit, nam Profelytus ille erat, id
 quod *Grotius* probat, ab exemplo Cornelii, qui pri-
 mus è Gentibus conversus dicitur, Jesum verò Eunu-
 chus postquam agnovit, docente Philippo, non rediis-
 se Hierosolymam legitur.

Num Israëliitarum ingressus in terram Canaan aut sepultura à Judæis pro XXX. Drachmis *Matth. XXVII.* parata pro peregrinis, quæ tamen *Busæus* l. c. urget, valeant, ut responsione opus sit, è rei ipsius indagatione patescit. *Sanctius* è *II. Reg. XIII. 14.* sibi non quod pueri in faba invenisse putat, verum à visitatione ægroti *Elisæ*, Regis *Joas*, ad peregrinationem ad reliquias quomodo consequentia fluere potest? De visitatis ossibus *Josephi Syrach. XLIX. 17.* (quæ verba textui inserta) pluribus egit *Chemnitius Exam. Conc. Trid. P. IV. p. 7.* Objiciunt adversarii miracula tamen in locis illis fieri? Sed ad hoc prolixè respondit *Gerb. LL. Tb. T. V. p. 1225. 1.* non omnia quæ dicuntur vera sunt, exemplo Regis, cui persuasum fuit, Belum tot edere oves &c. 2. Multa sunt magica. 3. Multa fictitia. 4. Multa incerta, 5. etiam Ethnicorum idola mira præstiterunt.

CAPVT IV.

Informatorium, in quo peregrinationes quæ licitæ sunt religiosæ exponuntur.

S. I.

His ita suppositis, nequaquam tamen omnes indifferenter rejiciendæ sunt peregrinationes religionis causa susceptæ, licitas enim, imò *mandatas* esse quasdam, puto, cum nempe tyrannorum manus in

F 2

capi-

capite fidelium gravis, quos persequuntur, quibusque dira quævis minantur; tum certe plures constantiam jactantes, cum plerumque deficiant, præstat abinde exire, relictis quæ asporari nequeunt. *Ebr. XI. 26.* Obedienter mandato Christi *Matth. X. 23.* & hi animæ suæ consulentes, verè sunt religiosi, incedentes habitu justitiæ *Es. LXI. Ps. XXIII.*

§. II.

Dantur quoque *salutares*, cum viri pii in Ecclesia pressa viventes, stas temporibus ad audiendum verbum, & usum S. Coenæ à patria in aliam regionem se conferunt; qui in terra heterodoxa habitantes, si privatus Dei cultus non sit interdictus, nequaquam peccant, cum plerumque compertum sit, tales in fide multo constantiores, in caritate ac virtutibus Christianis ardentiores esse, plurimis in Ecclesia libera viventibus, modo ne participent de peccatis vulgi, nam non ν hîc templum Domini, ut Judæi *Jer. VII.* clamabant, Deo placet, sed templum Dei in nobis inhabitatum à Spiritu S. II. *Cor. IV. Luc. XVII.* Huc quoque refero exitum Christianorum ex Hierosolyma ante excidium urbis, convenienter admonitioni Christi. *Matth. XXIV. Luc. XXI.* Pellam trans Jordanem se contulere, de qua fuga vid. *Bayeri Dissert. de migratione Christianorum in Pellam. Conf. Epiphanius Heresi XXX. n. 2. p. 126.*

§. III.

Quæstio hic incidit: Num liceat sacra heterodoxorum idololatrica visere, aut illis sub quocunque prætextu interesse? Variè hac in causa disceptarunt Theologi, ac exemplo Naamanis II. *Reg. V. 19.* si Politici
ta

tantum servitii causa fiat, concesserunt, hâc tamen restrictio-
ne, ut absit approbatio, simulatio aut scandalum, vel si fiat a-
nimo contradicendi aut errantes convertendi, ut *Paulus Aët.*
XVII. 22. 23. Præstaret verò omne periculum fugere, ne perea-
mus; vix enim animus in exteriori cultu sibi placens, novi-
tatis avida natura, omnibus illecebris resistere potest; quod
innumeris exemplis experientia probavit. Quin, sæpè stre-
nuè alias defensores, lapsi sunt; unus sufficiat *Wanslebius*,
qui à Duce Saxone in Abyssiniam missus religionis ergò, Ro-
mæ substitit, defecit ac monasterium ingressus est. v. *Novæ*
liter. Germ. II. p. 260. Certè gratia Dei tentata facillè recedit.
Vid. de hæc quæst. *Balduinus Cas.* Conf. L. II. c. VI. p. 196. *Broch-*
wann Syst. P. II. p. 116. sqq.

§. IV.

Quoad locum ac corporis situationem in precibus,
varia semper in usu fuerunt. In V. T. omnibus quidem
in locis etiam in regione Idololatræ adorare licebat, facie
tamen versâ Hierosolymas. conf. *Dan. VI. 10.* in templo ipso
versus aram *Psal. V. 8.* vid. *Seldenus de Synedr. L. III.*
p. 427. Hunc tamen ritum imitati sunt quidam Christiano-
rum, quam traditionem Apostolicam esse publicè edixit
Damasceus de Orthod. fid. L. IV. c. 15. ac *Epiphanius L. I. Hæres.*
XIX. hæreticum Elxai eo perstringit nomine, quod adora-
tione ad orientem suis auditoribus interdixerit. *Pseudo-*
Dionysius de Hierarch. Cælest. c. 2. eadem narrat, de baptisan-
dis, quod occasum versus ter abnegaverint Diabolum,
mox vero ad orientem Christum adoraverint. Mirandum
tamen, cum religiosi satis fuerint in vitandis reliquis gen-
tilibus consuetis ritibus, jejuniis, lotionibus, spectacu-
lis &c. illos in hoc ritum suum non mutasse; nam de gen-
tilibus constat, illos vel Solem adorasse, aut minimum or-
tum respexisse si Deis; occasum, si herôibus sacra facerent.
Præstaret Christi & Apostolorum effato inhærere, deado-
rando in omni loco & tempore. Zelo tamen pro ceremo-
niis usitato Pontificii altaria ad orientem solem extruunt
eoque preces fundunt, quos imitantur Brovvnista in An-
glicia.

glia. Conf. pluribus *Voënius dissert. select. P. III. p. 270. 274.*
Seldenus de Diis Syris Syntagm. II. c. 8. Vosius Harm. Evang. L. 2.
c. 7. §. 36. Saldenus Oriis Theol. L. III. Exerc. X. p. 572. sqq. Gejerus
Dissert. de Superstitione. Idem qui de quaestione, num pre-
ces in templo fusæ, domesticis sint efficaciores, egerunt.
Brochmann l. c. P. II. p. 109. Huttenus LL. Com. fol. 975. Bal-
duinus l. c. p. 250. Mengeringus Inform. Catech. p. 696.

§. V.

Tandem (in origine sua) peregrinationes malæ non
fuerunt illæ, factæ in memoriam heroicæ pietatis marty-
rum, prouti eum in finem sibi talem, si per curas Ecclesiæ
& valetudinem corporis licuisset, peregrinationem optavit
Chrysostomus homil. 8. in Epist. ad Ephes. Et quid obeset,
si curiositatis causa quidam Vitebergam veniens & Lutheri
monumentum aspiciens, Deo adhuc pro tanto veritatis te-
ste gratias ageret; ast cum facile in abusum pertrahantur,
quæ per se haud illicita, merito abstinemus ab illis. Unde
optimè peregrinationem Christianus instituit Spiritua-
lem; peregrinatio est tota nostra vita Gen. XLVII. 9. Theo-
logia nostra est viatorum ac ad perfectionem comprehen-
sionis tendit 1. Cor. 13. 12. Hic inceditur in semitis fidei &
charitatis, in fuga peccatorum, donec in locum patriæ
tandem appellamus. Huc facit ascetica Theologia qua
vera pietas exercetur de qua vid. *Voënius Tr. de exercitiis*
pietatis; & hæc est verè mystica Theologia, cum homo se-
sum pro nobis traditum fide apprehendit, virtute ejus pie-
tatem exercet, Deum respicit, se ab negat, altiora & fu-
tura optat; ea ita per Spiritum S. in absconditam Dei sapi-
entiam penetrat 1. Cor. 2. 6. 7. Cum vero non nisi integra
fides ac animus purus ea percipiat, vita est eò affuefacien-
da, quo tandem in facie Domini cujus visibilem præsen-
tiam hîc ferre non valemus, nec, licet in & cum no-
bis sit, videre possumus, in parria æternum
vivamus.

TANTVM.

Jena, Diss., 1705 A-SS

ULB Halle
006 839 045

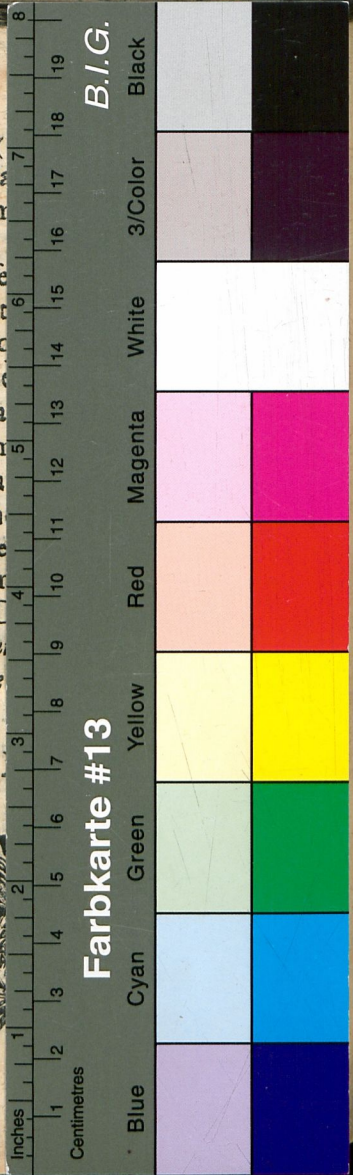
3

VD 18

EXERCITATIO ^{1705, 19} ^{LIX.}
HISTORICO - THEOLOGICA
De
PEREGRINATIONIBUS
RELIGIOSIS JUDAICO-ETHNICO-
PONTIFICIIS.
Quam
DIVINA ANNUENTE GRATIA
RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICEN-
TISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
WILHELMO HENRICO,
DVCE SAXONIÆ, JULIACI, CLIVIÆ, AC MONTIVM,
ANGARLÆ WESTPHALIÆQVE ET REL.
PRÆSIDE
VIRO SYMME REVERENDO ET MAGNIFICO
DN. MICHAELE FÖRTSCH,
SS. Th. D. P. P. SENIORE AC h. t. DECANO
FAVORE ET PRÆCEPTORE SHO NUNQUAM NON COLENDO.
VENTILANDAM EXHIBET
Add. Aug. M D CC V.
AUTHOR & RESPONDENS
JOHANNES JACOBUS SEELIG;
M Francofurt.

JENÆ
Stanno MVLLERIANO.

